

Дејан Косић

ИМПРЕСИЈЕ

СЕЋАЊА

(Дејан Вукићевић *Омама*, Филип Вишњић, 2007.)

Постоје људи од пера који имају богато, за књижевну експлоатацију више него захвално животно искуство, али које је преносом на папир, умногоме изгуби на квалитету. С друге стране, постоје писци који су, ускраћени за властите, мемоарима вредне животе, приморани да током своје каријере вечито пишу о другима. И то им иде више него добро. Али је основно правило да се сви они, пре или касније, хватају у коштац са својим или туђим теретом из прошлости, фелинијевским Амаркордима, у првом случају као неки вид аутотерапије, а у другом као посвету или обрачун са особама од којих црпу инспирацију.

Дејан Вукићевић, једно од интересантнијих имена савремене српске књижевне сцене, у трећој по реду збирци названој “Омама“ хвата се у коштац са сопственим демонима и дели их са читаоцима у пет тематски повезаних целина. Оно што код овог аутора највише импресионира је течан и ненаметљив стил приповедања, као и способност да на допадљив начин интерпретира ликове који су већини читаоца више него препознатљиви, а да, опет, приликом читања ни у једном тренутку не оставља утисак “већ виђеног“. Теме које Вукићевић обрађује не могу да се подведу под ону понижавајућу класификацију општих места.

То се нарочито примећује у две уводне целине, назване “Амаркорд“ и “Сродници“, па било да је реч о успоменама из детињства, породичној фотографији сачуваној само у успоменама, телевизору у пар боја, првом бициклу и проституткама, Деда Мразу и бабарогама.

Или пак ексцентричним рођацима које нисмо могли да бирамо, а који би деловали више него надреални, само да се нисмо родили у земљи која стално мења имена и у којој су сва чуда могућа.

Вукићевић је један од малобројних српских аутора који није заборавио да исприча причу, коме је она сама и даље важна. Он не губи време на дубљу карактеризацију ликова, не успорава темпо непотребним описима, рак ранама савремених српских приповедача који много више воде рачуна о сопственом егу него читаоцима. Његове приче често имају структуру хумореске, намерно сведене и непредвидљиве како би крај имао што јачи ефекат.

“Мираж“, можда и најефектнији део “Омаме“, састоји се од пет прича којима је заједнички исповедни тон, преиспитивање главних ликова о животу који су водили и апсурдном питању да ли је он могао да буде другачији. Они скидају вео заборава са неких потиснутих, можда животних прекретница, пропуштених прилика, неостварених љубави, али оно што их чини тако упечатљивим је одсуство било каквих патетичних закључака. Вукићевићеве ликови нису нереални, свезнајући наратори који своде рачуне без икаквих погрешака, они су ипак само људи, још увек способни да пате. Те ране, иако свесно закопане у прошлости, још увек пулсирају и могу поново да прокрваре. Њихов живот грађен је на самозаваравању, неприлагођености а повезаност поменутих целина у “Омами“ управо имплицира како је усуд припадника небеског народа вечито незадовољство и константно преиспитивање и глорификовање прошлости, што овој збирци даје суморнији тон, а читаоцима простор за идентификацију.

“Стрелци промашаја“ су епитаф анонимним људима из комшилука, драгстора, пуким пролазницима са пијаце или аутобуске станице, Вукићевићев осврт на бизарност малих животних судбина. Не мора јунак нечије приче да цитира Платона или се бори са Витгенштајном, да би био вредан овековечења. То може да буде и неостварени фудбалски судија или потлачена жена чија је једина прекупација да буде примећена, чак и од себе саме. Или шизофренични средовечник коме у једном тренутку све постаје непознато и претеће, чак и сопствена породица. А као куриозитет, и јунакиња приче “Circulus vitae“, која гостује из Вукићевићеве претходне збирке, “Алеја бизарних кипова“.

Упркос постојећим недостацима, о којима овде није било речи јер су небитни за крајњи утисак, мишљења сам да је управо највећа предност Вукићевићеве књиге то што ће остати упамћена пре свега код одавно запостављених, обичних читалаца, зато што им је, јадницима, у савременој српској књижевности све теже наћи приче *које омамљују*.

ТЕХНО ДОМОВИНЕ И КИОСК ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

(Синиша Туцић *Нове домовине*, Народна књига, 2007)

Туцић у својој збирци поезије “Нове домовине“ самоуверено и складно ређа стихове баш као што неименовани припадник интернет генерације откуцава веб адресе својих омиљених сајтова. Али баш као што садржај сајта постане доступан тек након тачкаком/ентер, тако и правом смислу Туцићевих песама треба одређени ритуал како би изашао на видело. Све остало зависи од брзине интернет везе и оспособљености у рада на рачунару. Иначе је поседовање пасоша “Нове домовине“ само узалудно тапкање у мраку и губљење времена.

И највећи поклон који нам је Туцић даривао својом збирком је управо тај парадокс да је она много разумљивија неком клинцу који виси по играоницама неголи уплешњавелом доктору књижевности са алергијом на стари папир. Иако и један и други пате због болова у кичми и оперисаности од спорта. Врлина или мана, одлучите сами...

Аутор са извесном дозом цинизма али и хумора допадљиво креира виртуелни универзум и самоуверено влада тековинама и терминима савременог света, које сматра све и одувек присутним јер, “да је Јов жив, био би пост-модерниста у сваком тренутку спреман за интернет сурф“.

У “Новој домовини“ скоро на сваком кораку можете наћи техно-планине, неизбежног Била Гејтса, Харија Потера, интернет претраживаче, нес-кафу, CD-ромове и SMS-ове, појмове тако нетипичне за домаће поетско изражавање, а Туцић то као да објашњава у песми “Немам носталгију“:

“Немам носталгију за петицијама
И застарелим технологијама
Немам носталгију за сисама
И тракама
Грамофонским плочама...”

Не бих да преурађено тврдим како је Туцић један од предводника српске поезије 21. века, али је несумњиво да он својим несвакидашњом поетиком прави радикални отклон од застарелих, како читалаца, тако и критичара. И свакако му треба одати почаст и због храбрости и због искључивости. И питања које поставља:

“Може ли бог имати сопствени сајт
Међу милионима веб презентација...
... Или је то само привилегија смртника“.

МИСТИКА ПРЕДМЕТА

(Живко Николић *Извор на камену* Библиотека
“Раде Томић“ - Књажевац, 2007)

Поезија Живка Николића врви од пријатне, сетне мистике, немира али и спокоја.

У првом и најуспелијем сегменту збирке, згодно названим “Магија предмета“, Николић вешто сачињава архаични колаж посвећен времену које не оптерећује савремена бездушност. Он се у својим песмама обраћа већма заборављеним, поетичним предметима, *Тоцилу, Чекрку, Врчу, Кандилу*, попут неког изгубљеног верника који осећа подсвесну, генетску, скоро религијску повезаност. Он им придаје мистично значење, као да на тај начин жели да подсети на спокој који њихова једноставност доноси. “Магија предмета“ симболично се отвара песмом *Точак* а завршава *Резом*, пасторалним приказом одавно заборављеног сеоског огњишта, за које се сви надамо да још увек постоји тамо негде, у некој забити, како би му се једног дана вратили...

У “Извору на камену“, “Пешчаној птици“ и сегменту под називом “У име предака“ Николић, да ли као одраз зрелости или дрскости, у понеким тренуцима смело балансира на оној суптилној линији сугестивности поезије и своју стихове пречесто обоји самодовољношћу, што читаоца, у зависности од сензибилитета, може да привуче, али и одбије.

Барем када је у питању жири који му је за ову збирку доделио награду “Раде Томић“, у питању је ово прво, и, сва је прилика, да им се на томе, ипак, нема разлога замерити.

ЕКСПЕРИМЕНТ

(Саша Нишавић *Гребени Орфеус*, 2007.)

Аутор негује занимљив, сведени изражајни стил, који само наизглед може деловати као поетски експеримент. Али намерна шкртост приликом изрицања стихова, грубе и сугестивне поетске слике дају једно злокобно, на моменте и трагично тумачење свакидашњице.

Овај Новосађанин као да нема времена за губљење: у песмама прелеће преко небитних станица. Најбитнија је дестинација, али важни су и путници. У уводној песми из циклуса “Руке“ он стартује са:

“У градским аутобусима
Као у месарама кукe

Поређане грубе свеле

Нежне руке“

Морбидном компарацијом општег места велеграђанштине, и читаоцу у лице баца закључак да “Са сваког прста израста лице“, јер чак и наизглед ушушкана у сигурност безобличне масе, јединка итекако може пажљивом посматрачу да открије своје недостатке.

Оно што највише импресионира у овој збирци јесте Нишавићево вешто поигравање са “непоетичним“ речима, које својом директношћу штрче у стиховима баш попут оштрих врхова гребена. Код њега не постоји поезија лепог, јер аутор лепоту види само заробљену у чврстом бетонском загрљају, и осећа само задах трулежи као резултат тог неспоја. То је посебно видљиво у централним циклусима названим “Нестајање“ и “Уздизање“, и песмама *Бешиџија*, *Коров*, *Осињак*, *Поскок...*

Можда експеримент, али у рукама одговарајуће заморчади, нема бојазни да не успе.